

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**Vrijzinnig noch rechtzinnig : Daniël Chantepie de la Saussaye
(1818-1874) en Jan Hendrik Gerretsen (1867-1923) in de ban van het
ethische beginsel**

Gerretsen, P.W.J.L.

Citation

Gerretsen, P. W. J. L. (2013, October 10). *Vrijzinnig noch rechtzinnig : Daniël Chantepie de la Saussaye (1818-1874) en Jan Hendrik Gerretsen (1867-1923) in de ban van het ethische beginsel*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/21930>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/21930>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/21930> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Gerretsen. P.W.J.L.

Title: Vrijzinnig noch rechtzinnig : Daniël Chantepie de la Saussaye (1818-1874) en Jan Hendrik Gerretsen (1867-1923) in de ban van het ethische beginsel

Issue Date: 2013-10-10

STELLINGEN

behorend bij het proefschrift

**VRIJZINNIG NOCH RECHTZINNIG
DANIËL CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE (1818-1874)
EN
JAN HENDRIK GERRETSEN (1867-1923)
IN DE BAN VAN HET ETHISCHE BEGINSEL**

Paul Gerretsen

Universiteit Leiden, 10 oktober 2013

- 1 Het betitelen van Daniël Chantepie de la Saussaye en Jan Hendrik Gerretsen tot *postpositivisten* doet recht aan hun streven om empirisch onderzoek en speculatief denken op elkaar te betrekken.
- 2 Onder ‘ethisch’ verstond Daniël Chantepie de la Saussaye een theologie die haar oorsprong nam aan gene zijde van de tegenstelling naturalisme en supranaturalisme en die recht deed aan de eenheid van noodzaak en vrijheid die in zijn ogen het geestelijk leven kenmerkte.
- 3 Het initiëren van liturgische elementen in de protestantse eredienst (1911), waardoor Jan Hendrik Gerretsen historische bekendheid heeft gekregen in kerkelijke kring, is hem eerder door sociaalpsychologische dan door theologische motieven ingegeven.
- 4 Jan Hendrik Gerretsen zou als ethisch theoloog hebben kunnen instemmen met de stelling van de Frans-Amerikaanse wetenschapsfilosoof Bruno Latour dat de taal van het geloof *person-making* beoogt en geen representatie van metafysische waarheden.

Zie: Bruno Latour, ‘How to be iconophilic in art, science and religion?’, in: Caroline A. Jones en Peter Galison eds, *Picturing science, producing art* (New York - London 1998¹) 418-440.
- 5 Het ethische beginsel toont in beginsel een opmerkelijke overeenkomst met het denken van Martin Buber (1878-1965) en Emmanuel Levinas (1905-1995).

- 6 De hang naar een direct herkenbare visuele weergave van de werkelijkheid, die zich in de eerste decennia van de negentiende eeuw voordeed, maakte de uitvinding van de fotografie welhaast onvermijdelijk.
- 7 De sociaaleconomische waarde die Thorbecke hechtte aan een ruimhartige salariëring van docenten in het middelbaar onderwijs is helaas geheel in vergetelheid geraakt.
- 8 De stichting van het lyceum in 1909 dient niet alleen als een onderwijskundig experiment gezien te worden maar ook als een politiek protest tegen de dreigende verzuiling van het Nederlandse onderwijs.
- 9 Het hoeft niet te verbazen dat het juist een theoloog was, de vrijzinnige kerkhistoricus Fredrik Pijper, die als rector magnificus van de Leidse universiteit in 1912 pleitte voor het *ius promovendi* voor studenten in de geneeskunde en de natuurwetenschappen met een HBS-opleiding.
- 10 Het gemeenschappelijke ‘front’ dat de ‘vreemde talen’ in het voortgezet onderwijs van oudsher vormden, enerzijds in het aankweken van tekstuele competentie en anderzijds ter ondersteuning van het Nederlands, is door de Mammoetwet teloor gegaan.
- 11 Informatie is nog geen kennis.

Zie: Carol C. Kuhltau, *Seeking meaning: a process to library and information services* (New York 1993¹).
- 12 Gezien zijn transparante beeldscherm is het *e-book* een ‘negentiende-eeuwse’ uitvinding.

Zie: Lisa Jardine, *Erasmus, man of letters: the construction of charisma in print* (Princeton 1995³).
- 13 Teckels menen altijd gelijk te hebben en dat valt niet te weerspreken.